

VISIETEKST JEUGDWERK- ONDERSTEUNING

Inspiratie voor een hedendaags en
toekomstgericht lokaal jeugdwerkbeleid

Jeugdwerkbeleid binnen jeugdbeleid	2
Doelgroep van jeugdwerkbeleid	3
Is een omschrijving van jeugdwerk nodig?	3
Een maatschappelijke positie	3
Ondersteuning van de overheid	4
De juiste erkenningsvoorwaarden	4
Wat een decreet aanreikt	4
Wat VVJ ervan maakt	5
Een krachtig en duurzaam jeugdwerkbeleid	6
Geven is krijgen, en omgekeerd	6
Wie wil wat krijgen? Wie kan wat geven? Wie zoekt wat?	6
Partners in een wederzijds afhankelijke relatie	7
Diverse partnerships	7
Hefboomeffect	7
Maatwerk voor het jeugdwerk	7
Wat is nodig? Beter: wie is nodig	8
Hoeveel is nodig? Niet te veel, niet te weinig	8
En opnieuw: ‘geven en krijgen’, binnen een goed netwerk	8
Reglementen en overeenkomsten	9
En wat met ‘gemeentelijk jeugdwerk’?	9
Wanneer is gemeentelijk initiatief ‘jeugdwerk’?	9
En wanneer niet?	10
In vraag stellen mag altijd	10
Naar een vernieuwd jeugdwerkbeleid	11

Jeugdwerkondersteuning is een speerpunt van lokaal jeugdbeleid, en vandaag vaak het grootste luik in het takenpakket van een gemeentelijke jeugddienst. In deze visietekst ontvouwt VVJ haar visie op lokaal jeugdwerkbeleid. Dat gebeurt met antwoorden op vragen als ‘Wat is de plaats van lokaal jeugdwerkbeleid in een (breed) jeugdbeleid?’, ‘Waarom dient een gemeentebestuur te investeren in jeugdwerk?’, ‘wie is de doelgroep van jeugdwerkbeleid?’, ‘Waar past – wat we noemen – ‘gemeentelijk jeugdwerk’ binnen jeugdwerkbeleid en ‘Wat is een krachtig en duurzaam jeugdwerkbeleid?’.

Deze tekst wil een impuls geven aan lokale besturen om vorm te geven aan een hedendaags jeugdwerkbeleid. Hij wijst enkele pijnpunten aan binnen het huidige jeugdwerkbeleid, en suggereert alternatieven. Input van jeugddiensten over de realiteit van het lokale jeugdwerkveld vormt de basis.

Jeugdwerkbeleid binnen jeugdbeleid

Een gemeentebestuur maakt de keuze voor jeugdbeleid. Dat is geen vanzelfsprekende keuze. Het is een bewuste strategische keuze voor een investering in het welzijn voor kinderen en jongeren vandaag, en dus voor de volwassenen van de toekomst. Een degelijk jeugdbeleid vereist dat het lokaal bestuur streeft naar een optimaal

welbevinden en naar ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren op verschillende momenten en plaatsen in hun jonge leven: thuis, op school en tijdens hun vrije tijd.

Jeugdwerkbeleid maakt deel uit van een breed jeugd(welzijns)beleid binnen een strategisch doelgroepenbeleid. Het jeugdwerk is immers een effectief socialisatiemilieu binnen hun vrije tijd, waar jongeren competenties ontwikkelen: omgaan met anderen, technische vaardigheden, organiseren, beslissingen nemen, enz. Het lokaal bestuur ondersteunt bijgevolg deze initiatieven, opdat kinderen en jongeren deze kans kunnen benutten om zich te ontwikkelen.

Doelgroep van jeugdwerkbeleid

Het is moeilijk te omschrijven wat of wie jeugdwerk is. Dat komt omdat zowel mensen die jeugdwerkervaringen hebben beleefd, als beleidsmakers zonder voldoende jeugdwerkervaringen claimen de grenzen van het jeugdwerk te mogen bepalen. 'Insiders' vinden bovendien niet de juiste woorden: jeugdwerksoorten zijn zo divers, ervaringen zo complex. En: het jeugdwerkveld is zeer dynamisch. Wat levend is, is zeer moeilijk te vatten in een statische omschrijving.

Het discours in de sector hangt aan elkaar van niet perfect uit te leggen begrippen: 'jeugd', 'jeugdwerker', 'zelforganisatie', 'niet-georganiseerde jongere', 'vrije tijd', 'speelplein', 'jeugdbeweging', 'jongerenbeweging', 'jeugdcentrum', 'jeugdatelier', 'jeugdconsulent', 'jeugdcultuur'... Elk woord omvat een spectrum aan uitingsvormen, zo gevarieerd dat er amper een 'standaardvorm' aan te wijzen valt.

Is een omschrijving van jeugdwerk nodig?

Ja, want geen herkenning, geen erkenning.

En erkenning heeft een dubbele waarde: het recht van wie 'binnen de definitie valt' om aanspraak te maken op

1. een maatschappelijke positie
2. ondersteuning van de overheid

Een maatschappelijke positie

Jeugdwerk wordt vaak gelijkgesteld met 'de jeugdbeweging', de methodiek van het jeugdwerk wordt oppervlakkig afgedaan als 'kinderen of jongeren bezig houden'. Dit beeld doet niet voldoende eer aan wie en wat het jeugdwerk, of zelfs een jeugdbeweging, is.

Op politiek niveau verdient het jeugdwerk meer aandacht, omdat het zoveel betekent en nog kan betekenen. Er moet aandacht gaan naar de realiteit, problemen en behoeften van het jeugdwerk.

- Administratieve last, gebrek aan ruimte (buitenruimte, lokalen)...
- Niet-traditionele vormen van jeugdwerk vinden geen erkenning (en dus geen ondersteuning van de gemeente, onder meer) want ze worden niet gedetecteerd.
- Andersculturele nieuwkomers weten niet echt dat 'jeugdwerk' bestaat, of wat het is, soms zelfs wanneer ze het zelfs reeds 'beleven'.
- ...

Het lukt echter moeilijk om kort volledig uit te leggen wat het jeugdwerk is. Daardoor mankeert het jeugdwerk als actor in de samenleving een communiceerbare identiteit, en vooral de volle waardering voor zijn betekenis en functie. Wat je niet kan goed kan aanwijzen, kan je niet goed laten zien aan een ander. Daar kan moeilijker een beleid voor worden ontworpen, en dat levert minder goed ruime maatschappelijke erkenning op.

Ondersteuning van de overheid

Ook al is het niet makkelijk aan te wijzen wat jeugdwerk is, toch blijkt uit de werking van heel wat jeugdwerkvormen dat die maatschappelijk relevant zijn, en dat behoren beleidsmakers te zien: kinderen en jongeren leren er ontzettend veel. En dus is investering met gemeenschapsgeld verantwoord. Maar daarvoor heeft een lokale overheid regels en meetbare criteria nodig, en dus erkenningsvoorwaarden voor een jeugdwerkinitiatief: om de verdeling van die exclusieve middelen zo doorzichtig en controleerbaar mogelijk te maken. Het bepalen van die voorwaarden is een bevoegdheid van lokale mandatarissen. Bestaande jeugdwerkinitiatieven kunnen hun stem laten horen, maar het vastleggen van de criteria is een politieke taak.

De juiste erkenningsvoorwaarden

Binnen deze tekst is het de ambitie om lokale besturen te inspireren. Lokale besturen hebben geen behoefte aan een omschrijving van een cultureel element – wat zou voldoen om die maatschappelijke positie steviger in te nemen – maar aan duidelijke criteria. Erkenningsvoorwaarden dus. We zoeken inspiratie bij het decreet, maar zetten dan een stapje verder.

Wat een decreet aanreikt...

In het pas vernieuwde decreet van 6 juli 2012 houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugd-beleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid, staat:

Jeugdwerk is sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door kinderen en jongeren van drie tot en met dertig jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de kinderen en jongeren die daaraan deelnemen op vrijwillige basis en dat wordt georganiseerd door jongeren, particuliere jeugdverenigingen, gemeentelijke openbare besturen of de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Het lokaal bestuur stapt meestal óver de vraag ‘wat is jeugdwerk in déze gemeenschap?’ heen. Het neemt de omschrijving van de Vlaamse Overheid over in haar erkenningsreglement, dat de basis vormt van heel wat andere reglementen die bepalen voor wie een lokale overheid wat doet. In sommige gevallen vinden we in erkenningsreglementen zelfs veel oudere versies van deze omschrijving terug, uit eerdere versies van het decreet. Het valt echter aan te raden dat het lokaal bestuur zich met haar inwoners buigt over de vraag van hierboven. Niemand beter dan zij kunnen horen, zien en voelen wat er aan de gang is onder jongeren – mits de juiste tools. Niet dat de definitie van de Vlaamse Overheid niet doordacht is. Integendeel. Als definitie die moet dienen in een bovenlokaal, strategisch beleid dat het lokaal niveau moet stimuleren, geeft ze volgens VVJ de juiste richting aan. Echter, op lokaal niveau mag deze eerder filosofische, academischere omschrijving worden vertaald binnen een gemeentelijk beleid, opdat – op operationeel niveau – de juiste middelen naar de juiste initiatieven gaan. En bij deze vertaling is het belangrijk om niet te verengen maar een brede blik te behouden.

De verschillende termen die in bovenstaande definitie gehanteerd worden, laten te veel ruimte voor subjectieve, en dus politieke, interpretatie. Wat is sociaal-cultureel werk en wat niet? Wat is commercieel en wat niet? Wat valt er allemaal onder vrije tijd? Wat betekent ‘onder educatieve begeleiding’? Wat wil ‘ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling’ zeggen? Wat is een jeugdvereniging? Hoe strikt is ‘vrijwillige deelname’? Bovendien geldt voor deze jeugdwerkinitiatieven wat geldt voor alle initiatieven die steun van de overheid krijgen: gemeenschapsgeld mag niet worden gebruikt om financiële winsten aan betrokkenen te schenken. Kinderrechten dienen gerespecteerd. Enzovoort. Zonder het belang van deze elementen in vraag te stellen: in een helder erkenningsreglement is dit ballast.

Er is ook een tweede gevoelig punt aan te raken met deze omschrijving: het erkent het stréven van een startend of stuitend initiatief niet. Het legt de lat hoog voor het ontwikkelingsniveau van een jeugdwerkinitiatief. De definitie is gericht op jeugdwerk dat al bestaat, en niet op jeugdwerk dat zich nog aan het vormen is.

Wat VVJ ervan maakt...

We zien bijgevolg verfijning mogelijk op de volgende manier. We zoeken daarbij naar de pure reden waarom een overheid binnen een jeugdwerkbeleid in bepaalde initiatieven zou investeren (omdat de doelgroep of initiatiefnemers extra steun nodig hebben) en waarom ze duurzame kwaliteit zou stimuleren (omdat het initiatief rendement oplevert voor de eigen doelen). Kort en krachtig: voor wie, door wie en waarom?

We willen gemeentebesturen stimuleren om lokaal een antwoord te zoeken op deze vragen. Om in dialoog te gaan met haar samenleving (niét alleen de reeds erkende jeugdwerkinitiatieven in de jeugdraad) en dan een strategisch en operationeel uitvoerbare keuze te maken in een omschrijving.

Wanneer VVJ voor zichzelf deze vragen beantwoordt, of samengevat de vraag: “Wat moet een jeugdwerkinitiatief minstens zijn opdat een bepaalde vorm van ondersteuning met gemeenschapsgeld verantwoord is?”, dan komen we uit bij het volgende:

- o Wanneer een initiatief effect wil creëren voor opgroeiende kinderen en jongeren (-30jarigen) en
- o Wanneer het streeft naar inhoudelijke sturing dóór jonge mensen ('kwaliteit' wordt bepaald door wie binnen bovengenoemde doelgroep valt) en
- o Wanneer het effect de ontwikkeling en het verhoogd welbevinden beoogt van jonge mensen, doordat ze kansen worden geboden en
- o Wanneer een initiatief buiten een familiale of formele leeromgeving staat en
- o Ook wanneer een initiatief niet noodzakelijk registreerbare resultaten kan aantonen maar wel goed werk levert op vlak van meer procesgerichte factoren (experimenteren en fouten maken moet kunnen!)

... dan verdient een initiatief middelen van een lokale overheid. Omdat dit stuk voor stuk elementen zijn die maken dat een jeugdwerkinitiatief een unieke mix van troeven in handen heeft. En dat maakt dat een jeugdwerkinitiatief voor relatief weinig investering een enorme maatschappelijke winst oplevert, een groot rendement geeft aan een samenleving. En we gingen er dus voor de gemakkelijkerheid van uit dat een gemeentebestuur dat goed bestuurt daarop inspeelt, en daarin investeert. Politici die graag economisch denken over sociaal beleid, mogen dat gerust doen: goed jeugdwerk levert winst op.

Als we deze vijf voorwaarden nemen, dan betekent dat dat enkele initiatieven die ook het welzijn van kinderen en jongeren beogen nog steeds géén jeugdwerk zijn - we gooien de hele vrijetijdsector niet op een hoopje. Jeugdsportverenigingen met competities bieden vorming aan in een formeel, verplicht kader, net als het erkend onderwijs. Jeugdzorginitiatieven en kinderopvang krijgen geen inhoudelijke sturing door jonge mensen, en liggen ook in de doorsnede met de familiesfeer. We pleiten wel voor een verregaande samenwerking tussen deze sectoren. Inzetten op ontwikkeling van kinderen kan véél effectiever wanneer die verschillende levensdomeinen meer op elkaar afstemmen, en passen binnen een strategisch jeugd(welzijns)beleid.

Door binnen een gemeentebestuur tot een herbekeken aflijning te komen van wie ze wil ondersteunen, komen (hopelijk) nooit eerder opgemerkte initiatieven in het vizier. Tal van gemeentebesturen en jeugddienstmedewerkers worstelen met de toepasbaarheid van de door de Vlaamse Overheid aangereikte omschrijving. Nieuwe 'waardevolle' initiatieven blijven de kat de bel aanbinden: allochtone, religieus geïnspireerde zelforganisaties, kinderboerderijen, fuiforganisatoren, gamefreaks, weinig gestructureerde buurtwerkingen,... In de periferie van het traditionele jeugdwerk bestaan en ontstaan interessante initiatieven: zij zijn (nog niet) wat jeugdbewegingen, jeugthuizen,... wel zijn en zullen misschien ook niet in die richting ontwikkelen. De uitgezeefde vorm van de omschrijving maakt het oordeel helderder.

Een krachtig en duurzaam jeugdwerkbeleid

Waarom zou een lokale overheid gemeenschapsmiddelen investeren in jeugdwerk? Wat maakt het verantwoord? Het heeft nut om stil te staan bij de energie die het mechanisme van overheidsondersteuning voedt, bij de redenering die erachter zit, of erachter behoort te zitten.

Geven is krijgen, en omgekeerd

Een belangrijk uitgangspunt bij de redenering is dat 'geven' en 'krijgen' een cyclus vormen. Voor alles wat je geeft, krijg je 'iets' terug, en dat weet je – of hoop je alleszins – van bij het begin. Twee partijen in interactie ruilen iets waardevols (niet noodzakelijk iets van financiële waarde) met elkaar, investeren in elkaar in een min of meer gelijke verhouding. Een lokale overheid ondersteunt een jeugdwerkinitiatief... en een jeugdwerkinitiatief ondersteunt een lokale overheid. Beiden hebben elkaar nodig in het bereiken van doelstellingen, die voor een deel dezelfde zijn. Zo blijft het systeem bestaan.

Wie wil wat krijgen? Wie kan wat geven? Wie zoekt wat?

Voor een gemeentebestuur geldt dat de meerderheidspartij of coalitie staat voor bepaalde waarden, en in het beleidsplan staan die vertaald in normen (strategische doelstellingen). Gezien hun verkiezing hebben ze het mandaat en de opdracht gekregen die waarden in te (laten) vullen en die normen te halen. Ruimte voor ontwikkeling van kinderen en jongeren, veiligheid, welbevinden, diversiteit,...

Het jeugdwerk van zijn kant wil een plaats, erkenning, relevantie 'krijgen' in de samenleving, en ondersteuning (op allerlei verschillende manieren) en ruimte van een gemeentebestuur.

En nu blijken net deze twee elkaar te kunnen bieden wat ze zoeken.

Een gemeentebestuur heeft de kracht om het jeugdwerk publieke erkenning te geven, en zo het beeld van de samenleving te beïnvloeden. En ze hebben de middelen en de specialisten in huis om allerlei vormen van de gezochte ondersteuning te geven.

De invulling van die 'wens' of 'missie' van een gemeentebestuur is dan weer wat een jeugdwerkinitiatief kan bieden: een jeugdwerkinitiatief zorgt ervoor dat heel diverse jonge mensen kansen krijgen, en zo hun welbevinden verhogen en ontwikkelen tot in de maatschappij functionerende volwassenen.

Daarnaast heeft het jeugdwerk natuurlijk nog andere interessante 'waren' of 'troeven' in huis:

- imago van avontuur, jong engagement, waardenbewustzijn,... wat je op je kan laten afstralen
- infrastructuur
- materiaal
- helpende handen
- rechtstreeks contact met een jonge doelgroep
- creativiteit
- ervaring in het spelen met kinderen
- kennis over bepaalde levensdomeinen
- ...

Allemaal elementen die niet alleen beleidsmakers maar ook de ruime lokale samenleving (burgers, organisaties, onderwijs, bedrijven,...) interessant vinden. En waar een jeugdwerkinitiatief iets voor terug zou kunnen vragen.

Partners in een wederzijds afhankelijke relatie

Bovendien laat deze 'ruillogica' toe dat het perspectief op de relatie 'ondersteuner-ondersteunde' wordt verlaten, ten voordele van een concept als 'partnerships'. De lokale overheid ziet het jeugdwerk dan als volwaardige partner, en niet enkel als middel om doelstellingen te bereiken. Maar ook het jeugdwerk ziet de lokale overheid als partner. Een dergelijke visie op de relatie tussen jeugdwerk en de lokale overheid maakt dat het jeugdwerk zichzelf ziet als een volwassen partner. Het kan nu creatief zijn aanbod verduidelijken, uitbreiden, beter naar waarde schatten,... Anders gezegd, het kan zijn potentieel kapitaal beter benutten. Zich afvragen: wat hebben we te bieden, waar willen we naartoe, wat hebben we nodig, van wie kunnen we dat krijgen, en wat bieden we daarvoor, wat kunnen we aan? En met een rechte rug, zelfbewust aan tafel gaan. Een lokale overheid kan binnen deze visie ruimer kijken dan een verdeling van financiële middelen. Kan kijken naar haar potentieel in infrastructuur, netwerk, personeel en materiaal.

Diverse partnerships

Op deze manier bekeken, kunnen 'ruilrelaties' worden aangegaan met veel meer partners dan alleen de lokale overheid. Zo zijn er ook andere mogelijke partners die iets te bieden hebben én iets nodig hebben: verenigingen en organisaties, bedrijven, kleine lokale zelfstandigen, individuen,... Als een lokale supermarkt de fuif wil sponsoren en daar een advertentietje op de affiche mee krijgt, prima toch. En als een lokale busmaatschappij een bedrijfsimago kan uitstralen van kindvriendelijkheid omdat het de goedkoopste prijs en vriendelijkste chauffeurs biedt, ook goed toch. Niet enkel commerciële partners, ook particuliere burgers kunnen aangesproken worden om een ruilrelatie aan te gaan. Familieleden die 'aandelen' kopen van een jeugdwerkinitiatief, en in ruil daarvoor op de jaarlijkse barbecue een gratis aperitief aangeboden krijgen. Of als jeugdwerk investeren in een goeie relatie met je burens, zodat zij bereid zijn om op donderdag je vuilzakken buiten te zetten. Die diversiteit in het netwerk van partners versterkt bovendien de relevantie van een lokaal initiatief. Het lokaal bestuur kan nog veel meer een centrale schakel zijn in dergelijke 'netwerking'.

Hefboomeffect

Bij het ontwerpen van zo'n partnerships is aandacht nodig voor de draagkracht van een initiatief. Ondersteuning door het gemeentebestuur moet redelijke, billijke return vragen. Geen te grootse projecten, geen te ingewikkelde administratie, geen te bruuske ambities. Wanneer we de logica van een ruilrelatie doortrekken, mogen we verwachten dat eveneens aandacht gaat naar de draagkracht van een gemeentebestuur. Er moet een gestaag hefboomeffect worden gecreëerd met goede jeugdwerkondersteuning, geen katapult waarvan de rekker springt.

Maatwerk voor het jeugdwerk

We gaan dieper in op een uitwerking van zo'n partnership met het lokaal bestuur.

Tussen een jeugdwerkinitiatief en een lokale overheid wordt uitgewisseld. Het jeugdwerk realiseert mee wat de lokale overheid wil nastreven in een samenleving. De lokale overheid ondersteunt het jeugdwerk voldoende, opdat het die taak kan waarmaken. Een jeugdwerkinitiatief mag verwachten dat een lokale overheid een kader schept waarin het kan overleven als wie het wil zijn.

Hoe dat kader eruit ziet, is niet hetzelfde voor alle lokale jeugdwerkinitiatieven. Die verschillen worden lang niet altijd erkend in huidig lokaal jeugdwerkbeleid. Idealiter wordt per vereniging bekeken 'wat is er nodig?' en 'hoeveel is nodig?'. Een particuliere speelpleinwerking kan compleet andere noden hebben dan een jeugdbeweging. We gaan terug naar de essentie opdat een jeugdwerkbeleid een zo groot mogelijke meerwaarde creëert.

Wat is nodig? Beter: wie is nodig

Al is er een voorafgaande vraag, nl. 'waar wil je naartoe?'. Pas wanneer een jeugdwerkinitiatief kan aangeven welke doelen het heeft, kunnen de middelen ernaartoe worden opgesteld (of alternatieven worden gezocht). Van een jeugdwerkinitiatief mag verwacht worden dat het dit kan zeggen, al kan het wel nodig zijn het te begeleiden naar die formulering.

Uiteindelijk kan je noodzakelijke middelen terugbrengen op:

- mensen die iets weten: over dossiers, over nieuwe producten en mogelijkheden,...
- mensen die iets kunnen / mogen: klusjes doen, onderzoek voeren, administratie beheren, leden werven, veranderingsprocessen begeleiden, op hoger niveau onderhandelen,...
- mensen die iets hebben:
 - o materiaal: speelmateriaal, materiaal om op kamp te gaan, om een fuif te geven, om iets te transporteren (mensen, materiaal, afval,...),...
 - o infrastructuur: om specifieke expressievormen te beoefenen, om buiten te spelen, als nest / uitvalsbasis,...
 - o geld
 - o tijd

Hoeveel is nodig? Niet te veel, niet te weinig

Een gezond ondersteuningsbeleid heeft als doelstelling om het juiste te doen voor elk individueel initiatief. Het voorziet in genoeg om te overleven als wie ze willen zijn. Het mag relatief comfort creëren, maar geen gebrek aan betrokkenheid. 'Ondersteunen' is immers wat anders dan 'beschermen', 'verzorgen'. Het lokale jeugdwerk moet ambitieus blijven. En het moet kunnen vechten voor zijn eigen toekomst. Alleen zo kan het verantwoordelijkheid en eigenaarschap voelen. Met die motivatie blijft het in leven: er moet een reden zijn om je te engageren. Het lokaal bestuur moet dus omzichtig omspringen met de verdeling van haar middelen, om elk jeugdwerkinitiatief gezond te houden. Het moet voor een jeugdwerkinitiatief niet aan een hefboom trekken, het moet een jeugdwerkinitiatief daar brengen waar het zelf aan de hefboom kan trekken. In goed jeugdwerkbeleid wordt ook structureel nagedacht over wie wat precies nodig heeft. En daarbij mag het bijvoorbeeld geen taboe zijn om een subsidiestroom die al jaren plaats vindt, kritisch te bekijken en in vraag te stellen.

En opnieuw: 'geven en krijgen', binnen een goed netwerk

Hierboven legden we de nadruk op de werkelijke behoefte van jeugdwerkinitiatieven: mensen. Een jeugdwerkinitiatief kan partnerships aangaan binnen een zo interessant mogelijk netwerk van mensen, om in juiste mate wat van te krijgen: lokale overheid, bovenlokale overheid, maar ook particuliere burgers, organisaties uit het middenveld, ondernemers / bedrijven, onderwijs, overheid,... Met al deze mensen kan je in dialoog gaan over elkaars belangen, en onderhandelen over het uitwisselen van iets van waarde: wat en hoeveel?

We willen hiermee duidelijk de focus van lokaal jeugdwerkbeleid verleggen. Niet langer mag dit draaien om 'geld ontvangen van de lokale overheid'. Het gaat om 'van iemand iets ontvangen, in ruil voor wat iemand anders waardevol vindt'. Een lokale overheid ondersteunt zo op maat, met oog voor diversiteit, en biedt het de beste hefboom aan. De focus van een lokale jeugddienst is om het lokale netwerk en kader uit te bouwen, zonder oordeel over de inhoud. Ook voor projectmatige initiatieven biedt deze visie meer kansen. Binnen een beleid dat vooral financiële middelen verdeelt aan 'verenigingen' via een subsidiereglement vindt een dergelijke jeugdwerkvorm geen groeikansen.

Reglementen en overeenkomsten

Voor partnerships met het gemeentebestuur zijn reglementen en overeenkomsten mogelijke instrumenten. In het huidige jeugdwerkbeleid heersen reglementen. Dit laat weinig ruimte voor maatwerk, het is vooral administratief handig om op doorzichtige wijze overheidsmiddelen te verdelen. Reglementen kunnen werken wanneer één specifieke groep heel wat kenmerken gemeenschappelijk heeft. Bv. wanneer een subsidie wordt verdeeld op basis van 'leiding', dan werkt dat voor jeugdwerkvormen die effectief 'leiding' hebben. Wanneer initiatieven sterk op elkaar gelijken in doelgroep, trekkers en methodiek, dan zijn hun behoeften mogelijk vergelijkbaar, en te wegen met dezelfde gewichten wat verwachtingen en tegemoetkomingen betreft.

Kwantitatieve criteria zijn echter moeilijk te gebruiken voor pedagogische, kwalitatieve behoeften. Daarvoor is er de overeenkomst (convenant). Hierin kan worden afgesproken dat een reeks aan ondersteuningsmaatregelen worden genomen ten aanzien van het jeugdwerkinitiatief, naast financiële steun ook andere vormen: informatie en vakmanschap, infrastructuur, materiaal, logistiek... Daarbij kan een lokale overheid ook stimuleren om een netwerk te ontwikkelen, en voor haar steun minder afhankelijk te zijn van één partner.

Of er nu wordt gekozen om te werken via een reglement of een overeenkomst, volgend principe primeert nog altijd boven de vorm: tracht zoveel mogelijk op maat van het jeugdwerk te werken, en na te denken over, stil te staan bij de manier waarop je als lokaal bestuur het jeugdwerk ondersteunt en bij een kwalitatieve analyse van noden en behoeften.

En wat met 'gemeentelijk jeugdwerk'?

Vanuit een globale visie op jeugdwerkbeleid, en de waarden die daarin spelen, leiden we ons standpunt over gemeentelijk jeugdwerk af.

Een gemeentebestuur zoekt realisatie van haar strategische doelstellingen. Daarvoor gaat ze partnerships aan met initiatieven die dezelfde doelen beogen, of neemt ze zelf het initiatief om de realisatie van de doelen te garanderen. En binnen lokaal jeugdwerkbeleid bekijken we dat niet anders: enerzijds realiseren jeugdwerkinitiatieven als partner mee welzijnsdoelstellingen en krijgen ze daarvoor ondersteuning, anderzijds kan een bestuur zelf jeugdwerk of andere activiteiten opzetten. In de omschrijving van te erkennen jeugdwerk staat niets dat dit onmogelijk maakt.

Wanneer is gemeentelijk initiatief 'jeugdwerk'?

Een initiatief mag volgens ons, in een bestuurlijke context, erkend worden als jeugdwerk wanneer

- o de doelgroep die wordt beoogd, kinderen en jongeren onder de 30 zijn én
- o er gestreefd wordt naar inhoudelijke sturing dóór jonge mensen in een vrij klimaat

- én
- o er gestreefd wordt naar de ontwikkeling en welbevinden van jonge mensen, binnen een kansrijk kader voor hoofdzakelijk non-formeel en informeel leren, buiten de familiesfeer
- én
- o een initiatief niet noodzakelijk registreerbare resultaten kan aantonen maar wel goed werk levert op vlak van meer procesgerichte factoren.

Binnen deze visie is de organisator, de feitelijke eigenaar van een initiatief of administratief beheerder, niet van belang. Het gaat om de ruimte die aan jonge mensen wordt gegeven om zichzelf en andere jonge mensen ontwikkelingskansen te bieden. Ook die werkingen verdienen ondersteuning, passend bij hun behoeften, niet te veel, niet te weinig - al staan ze buiten de context van subsidiëring. En moeten jonge mensen, in ruil voor de nodige vrijheid, het nodige engagement in return geven – de visie op partnership kan hier worden doorgetrokken.

En wanneer niet?

Niet alles wat een gemeentebestuur op poten zet voor de doelgroep kinderen en jongeren, in functie van het bereiken van haar welzijnsdoelstellingen voor deze groep, is jeugdwerk. 'Gemeentelijk jeugdwerk' is niet de correcte term voor alles wat gemeenten programmeren en organiseren voor kinderen en jongeren. Wat niet wegneemt dat een deel van de programmatie van gemeenten jeugdwerk kan zijn of de 'feel' van jeugdwerk kan hebben.

Echter, pas vanaf wanneer een gemeentelijk initiatief past binnen bovenstaande voorwaarden, kan de titel 'jeugdwerk' gegeven worden aan een speelpleinwerking, grabbelpasprogrammatie, tieneraanbod, jeugdhuis, kamp, projectweek, evenement, atelierwerking, culturele programmatie van een CC,.... Het tweede essentiële element van jeugdwerk is daarbij cruciaal: wil het gemeentebestuur zelf inhoudelijk sturen, en is de ruimte voor inhoudelijke invulling van jonge mensen zelf afgebakend, dan kunnen we dit niet beschouwen als jeugdwerk, vergelijkbaar met andere vormen van jeugdwerk. Een grabbelpasprogrammatie waarin jongeren fungeren als 'toezichters' bij workshops van derden, of een heel dure en consumptief georiënteerde grabbelpasprogrammatie, een jeugdhuis dat volledig wordt rechtgehouden door een beroepskracht, een speelpleinwerking waarin het gemeentebestuur jobstudenten aanneemt en geen enkele kwalitatieve reflex of eigen inbreng van de jongeren nastreeft,... zijn geen jeugdwerk. Dat is professionele programmatie, met lage vormen van participatie van jonge mensen. Niet zomaar te vergelijken met jeugdwerk, niet zomaar te ondersteunen als jeugdwerk. En bijgevolg mogen middelen die bedoeld zijn voor *jeugdwerk*ondersteuning niet in 'oneerlijk' grote mate worden opgeslorpt door deze gemeentelijke initiatieven. We willen hiermee niet stellen dat niet-jeugdwerkinitiatieven minder waardevol zijn dan jeugdwerkinitiatieven. Ze zijn gewoon iets anders.

In vraag stellen mag altijd

Is het nodig dat een gemeente jeugdwerk organiseert en moet het dit dan ook "voor eeuwig" blijven doen?

Een duurzaam lokaal jeugdbeleid speurt naar waar er in het totaalaanbod leemtes (geografisch, op vlak van leeftijd, op vlak van intens spelen,...) worden gevoeld door een voldoende grote groep kinderen, jongeren of andere belanghebbenden. Eens gedetecteerd, is er geen reden om als lokale overheid vanzelfsprekend in zo'n gat te springen. Of om een jeugdwerkinitiatief te zien als de juiste oplossing. Mogelijk is een jeugdwerkinitiatief niet het antwoord. Mogelijk zijn er geïnteresseerde particuliere initiatiefnemers. Mogelijk willen particulieren, jonge mensen, na een stevige start en verloop van tijd, een gemeentelijk initiatief zelf beheren. Deze denkstappen slaat een gemeentebestuur vandaag vaak over: na enkele jaren staat men niet langer zelfkritisch stil bij de tijd, energie en middelen die men in een bepaald takenpakket investeert. Een gezond jeugdwerkbeleid denkt hierover wel na en onderschrijft het subsidiariteitsprincipe: een gemeente werkt flankerend, aanvullend op wat reeds particulier bestaat. En dus moeten er bewuste keuzes gemaakt worden, in functie van de efficiëntie van de eigen middelen (personeel, geld) en de effectiviteit van het beleid dat gelooft dat engagement en ontwikkeling

van jonge mensen een prioriteit is. Die keuzes kunnen op een gefundeerde manier gemaakt worden na een lokale cyclische analyse die rekening houdt met:

- de leefwereld van kinderen en jongeren en leeftijdsgebonden eigenheid en beleving,
- specifieke noden en behoeften, zowel individueel als collectief,
- verschillende schaalniveaus: straat, wijk, buurt en regio,
- een breed jeugdbeleidsperpectief,
- de lokale context (beschikbaarheid, kansen, demografische evolutie, relatie met bestaande socio-culturele en vrijetijdsvoorzieningen,...).

Naar een vernieuwd jeugdwerkbeleid

Het jeugdwerkbeleid van vandaag heeft absoluut zijn merites. Kansen zijn geboden en gegrepen, en dat zien we, en dat zeggen we graag. Maar langs de andere kant moeten we kritisch durven kijken naar hoe we jeugdwerk lokaal ondersteunen, en keuzes durven maken die passen binnen een duurzaam en krachtig jeugdwerkbeleid.

Beleidsmakers dienen zich te omringen met de juiste mensen. Bestaande en reeds erkende initiatieven moeten gehoord worden. Maar ook nieuw jeugdwerk, initiatieven die hun plaats misschien nog moeten vinden binnen het lokale jeugdbeleid, moet een sterke stem gegeven worden. Vandaag dienen er zich immers uitdagingen aan die nieuw zijn voor het huidige jeugdwerkbeleid: nieuwe vormen van vrijwillig engagement, diverser ledenbestand, hogere eisen aan hun administratie en lokaal, verwachtingen van de samenleving,... Nieuwe vragen vereisen nieuwe antwoorden. Wie de zoektocht naar een vernieuwd jeugdwerkbeleid mee aanvangt, als beleidsmaker of als partner, heeft er dus baat bij te kijken naar de toekomst voor alle kinderen en jongeren, en niet naar de geschiedenis.

Jeugdwerkinitiatieven worden in de visie op duurzaam jeugdwerkbeleid (die we in deze tekst uiteen hebben gezet) veel meer op microniveau gevolgd en gecoacht en op maat ondersteund. Gemeentelijke medewerkers, als brug tussen burger en politiek, kunnen dan ook veel meer de vingers zijn die ervoor zorgen dat beleidsmakers voeling hebben met wat er gebeurt in de gemeente of de stad. En dus zijn het de ambtenaren jeugdbeleid¹ die ervoor kunnen zorgen dat een sterk advies tot bij beleidsmakers geraakt op deze weg naar een vernieuwd jeugdwerkbeleid.

¹ Met ambtenaar jeugdbeleid bedoelen we elke ambtenaar die binnen zijn administratie intrinsiek en formeel betrokken is bij het geïntegreerde jeugdbeleid.